

Calamiteiten in het sociale domein

Verkennd onderzoek naar de voorbereiding van gemeenteraden en andere bestuurlijke actoren op mogelijke calamiteiten in het sociaal domein

Den Haag, maart 2015

1. Aanleiding van het onderzoek

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor drie nieuwe taken die voorheen op Rijksniveau werden georganiseerd. De nieuwe taken voor gemeenten betreffen zorg bieden aan langdurig zieken of ouderen, hulp bij het vinden van werk (of een uitkering verstrekken) en de jeugdzorg (Rijksoverheid.nl, 2015). Dit besluit stoelt op de veronderstelling dat gemeenten decentraal beter kunnen voorzien in deze diensten dan een centrale overheid. Dit kan een gemeente onder andere beter omdat inwoners met ingewikkelde problemen nu terecht kunnen bij een aanspreekpunt. Tevens worden de geldstromen naar de gemeenten vanuit de Rijksoverheid eenduidiger. Gemeente krijgen uiteindelijk een budget om de participatie in de maatschappij te bevorderen. Dit moet bijdragen aan de sociale positie van inwoners die afhankelijk zijn van publieke voorzieningen.

Sommige gemeenten zijn hier al in 2014 zeer actief mee bezig geweest, bijvoorbeeld door de inrichting van sociale wijkteams. Andere gemeenten hebben minder zicht op de juiste instrumenten om hun nieuwe taken en verantwoordelijkheden goed uit te voeren of kampen juist met een informatie-overload. Het feit dat sommige gemeente meer moeite hebben met hun nieuwe verantwoordelijkheden neemt niet weg dat zij willen voorkomen dat hun burgers in de problemen komen.

Dit onderzoek in opdracht van Raadslid.Nu is uitgevoerd door J. de Jager en afgerond door N. Verkaik en voorziet in een inventarisatie van de belangrijkste lessen voor bestuurlijke actoren met betrekking tot mogelijke calamiteiten in het sociale domein. Het onderzoeksresultaat dient als hulpmiddel en handelingsperspectief voor bestuurlijke actoren (College Burgemeesters en Wethouders, ambtenaren, afdeling communicatie en de gemeenteraad) binnen gemeenten die problemen ondervinden op de 3D-thema's.

Om dit te bewerkstelligen is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: Bereiden gemeenten zich voor op mogelijke calamiteiten in het sociale domein en zo ja, hoe?

2. Onderzoeksmethode

De inhoud van dit rapport is tot stand gekomen middels kwalitatief onderzoek. Ten eerste is een documentenanalyse uitgevoerd om zicht te krijgen op de problematiek omtrent de 3D's. Daarnaast zijn interviews afgenomen met (partners van) proactieve gemeenteraadsleden om in kaart te brengen welke controlemiddelen of informatiebronnen er zijn op basis waarvan bestuurlijke actoren preventief of repressief met een calamiteit in het sociale domein kunnen om gaan.

De proactieve (partners van) gemeenteraadsleden die onderwerp van onderzoek zijn geweest, zijn benaderd op basis van een indicatie dat zij bezig zijn met calamiteiten in het sociale domein, of anderzijds de nieuwe 3D-taken en verantwoordelijkheden. De data zijn verzameld bij de gemeente Rotterdam, Amstelveen en het COT (Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement). Gesprekken zijn verder gevoerd met raadsgriffiers van de gemeenten Almelo, Amersfoort, Culemborg en Goes.

Raadslid.Nu dankt alle betrokkenen voor hun medewerking aan dit verkennend onderzoek.

3. Een calamiteit

In dit rapport wordt de volgende definitie van een calamiteit gehanteerd, gebaseerd op een onderzoeksrapport van het VU Medisch Centrum: “Een calamiteit is een niet-beoogde of onverwachte gebeurtenis, die betrekking heeft op de kwaliteit van de langdurige (ouderen) zorg, jeugdzorg of bij het vinden van werk”.

https://www.med.vu.nl/nl/Images/14%200083%20Calamiteit%20in%20de%20patiëntenzorg%2010%20stappenplan%20-%20procedure%20VUmc_tcm138-392600.pdf

Een voorbeeld van een calamiteit in het sociale domein is het Maasmeisje. Deze casus is een voorbeeld waarin hulpverleners jaren langs elkaar heen hebben gewerkt. De meer dan tien instanties die betrokken waren bij de hulpverlening aan het slachtoffer wisselden onderling geen informatie uit, zo valt te lezen op de website van Trouw.

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1410227/2007/05/17/rsquo-Maasmeisje-rsquo-Hulpverleners-werkten-jaren-langs-elkaar-heen.dhtml>

De oorzaak die toentertijd werd genoemd voor het uitblijven van de noodzakelijke actie is een gebrek aan coördinatie tussen de hulpverlenende instanties.

4. Gemeentelijke voorbereiding op een calamiteit in het sociale domein

Het is voor gemeenten zaak om te voorkomen dat er geen individuen of groepen tussen wal en schip vallen. Marc Zannoni en betrokken ambtenaren van de gemeente Rotterdam noemen dit ook wel de systeemverantwoordelijkheid van gemeenten. Om de continuïteit van zorg te borgen kan een gemeente op de volgende onderdelen letten:

1. Systeemverantwoordelijkheid

- Een gemeente bepaalt de spelregels en stelt kaders maar dient niet op de stoel van de specialist te gaan zitten.
- Door een protocol op te stellen kan worden voorkomen dat belangrijke informatie blijft liggen. In een protocol kan worden vastgelegd wanneer informatie bij wie moet worden gemeld. Dit kan bijvoorbeeld gaan over hoe de burgemeester, de gemeenteraad of een desbetreffende wethouder wordt geïnformeerd.

2. Continuïteit van zorg

- De continuïteit van zorg hangt af van de inkoop van voldoende, goede en specialistische zorg. Als dit niet plaatsvindt kunnen er wachtlijsten ontstaan en dit is onwenselijk.
- Mocht er toch sprake zijn van verkeerd of te weinig ingekochte zorg, dan dient een gemeente de beschikking te hebben over een ‘noodpotje’. Vanuit dit potje kan een gemeente voorzien in ad-hoc zorg.

3. Privacy van persoonlijke gegevens.

- Het is zaak dat gemeenten weten hoe zij om dienen te gaan met privacygevoelige informatie.

4. Communicatie van een calamiteit vooraf bepaald

- Om maatschappelijke onrust te voorkomen moet een gemeente vooraf bepalen wanneer en wie communiceert over een calamiteit.

- Een gemeente dient daarnaast rekening te houden met het feit dat de sociale media tegenwoordig aan de haal gaan met calamiteiten. Soms moet een gemeente reageren voordat zij zelf de kans heeft gekregen om te communiceren op basis van feiten. Hiervan moet een gemeente zich bewust zijn.

5. Snijvlak van het sociale- en veiligheidsdomein

- Omdat hulpbehoevende vanuit de gemeente een aanspreekpunt hebben is het zaak dat degene die als aanspreekpunt fungeert zowel sensitief is voor de zorgbehoefte als voor de veiligheid in een gezin. Naast het snijvlak in de praktijk is het ook belangrijk dat de verschillende wethouders onderling afstemmen.

- Daarnaast kunnen werknemers binnen het sociale domein leren van werknemers binnen de openbare orde en veiligheid. Zij kampen immers dagelijks met rampen en calamiteiten.

6. Scenario simulatie

- Door te oefenen met scenario's en het daar op van toepassing zijnde protocol kan worden geoefend. Zo wordt duidelijk hoe een proces verloop in de praktijk. Een scenario simulatie dient gepaard te gaan met een discussie omtrent de voortgang van de simulatie. Hier kunnen 'hobbels' worden herkend die mogelijk in de praktijk kunnen opspelen.

5. Welke rol spelen het College van B en W en de Gemeenteraad en hoe bereiden zij zich voor op een calamiteit?

Kaders

Zoals eerder omschreven dragen het College van Burgemeester en Wethouders en gemeenteraad de systeemverantwoordelijkheid. Hiermee wordt bedoeld dat de bestuurlijke actoren niet op de stoel van de zorgprofessional gaan zitten maar via beleidsplannen en verordeningen de kaders en spelregels opstellen. Deze worden verwerkt in inkoopcontracten. De gemeente dient immers, in samenwerking met andere gemeenten, voldoende, goede en specialistische zorg in te kopen. Daarnaast kan een gemeente een reserve (noodpot) voor ad-hoc-zorg vormen.

Vertegenwoordigen en controleren

Na het stellen van kaders is het van belang om te controleren in hoeverre deze worden uitgevoerd en/of wellicht aanpassing van de kaders nodig is. Agendeer daarom regelmatig (bijvoorbeeld elk kwartaal) een update omtrent de 3D-taken. Zodoende blijft het thema ook onderwerp van gesprek. Een groot aantal gemeenteraden heeft een Werkgroep Sociaal Domein ingesteld om de vinger aan de pols te houden, de informatiepositie te verstevigen, maar ook om geluiden uit de samenleving neer te leggen.

En net zoals bij andere onderwerpen is het van belang om de begroting te monitoren. Omdat de taken en verantwoordelijkheden nieuw zijn voor gemeenten dienen zij actief toezicht te houden op de uitgaven en de geleverde prestaties. Zijn die van voldoende niveau? Worden afspraken nageleefd? Dit zijn relevante vragen die gesteld moeten worden. Daarbij is een goede relatie en communicatie tussen de raad en de desbetreffende wethouders behulpzaam. Door als college en raad samen te werken kunnen fouten in het systeem eerder worden herkend en kan worden voorkomen dat inwoners buiten de 'sociale boot' vallen. Tevens kunnen gemeenten tussentijds ervaringen, zowel positief als negatief, regionaal uitwisselen.

Calamiteiten en protocollen

De hierboven beschreven handelingsperspectieven zijn preventief en beleidsmatig van aard. Helaas is een calamiteit in het sociale domein niet uit te sluiten. Gemeenten doen er daarom

goed aan om vooraf een protocol ontwikkelen waarin wordt vastgelegd hoe, ten tijde van een calamiteit, elke bestuurlijke actor handelt. Aan de ene kant is het dus belangrijk dat wordt vastgelegd bij wie een calamiteit wordt gemeld. Aan de andere kant dient de interne communicatiestroom op orde te zijn. Wanneer worden de burgemeester, gemeenteraad of anderszins betrokken actor geïnformeerd en wat is bijvoorbeeld de rol van het wijkteam? Marc Zannoni van het COT spreekt ook wel van een Protocol alarmering en informering waarmee gemeenten kunnen werken.

Wanneer een gemeente een protocol ontwikkeld dan is het belangrijk dat de partners die onderdeel van het proces zijn worden betrokken. Denk aan de politie, het OM, de kinderbescherming, jeugdinstanties en de afdeling communicatie. De afdeling communicatie is van groot belang omdat de reguliere, maar tegenwoordig vooral de sociale media, snel een beeld kunnen schetsen van een calamiteit. Een onjuist beeld is onwenselijk. Het is daarnaast van belang dat het protocol simpel is en concreet wordt ingevuld met afspraken: wie doet wat?

Een voorbeeld van een concreet protocol is het *Calamiteitenprotocol instellingen zorg voor jeugd* dat de gemeenten in de provincie Utrecht hanteren¹. Het protocol beschrijft de verantwoordelijkheden van verschillende organisaties bij een calamiteit. Ook wordt beschreven op welke wijze meldingen binnenkomen en welke personen en organisaties deelnemen aan een calamiteitenoverleg en wat het doel daarvan is.

Calamiteiten en gemeenteraad

De meeste gemeentelijke organisaties hebben zich inmiddels voorbereid op een calamiteit binnen het sociaal domein. Daarbij wordt gebruik gemaakt van nieuwe protocollen, maar ook van de ervaring die al in huis is vanuit de veiligheidsdriehoek (OM, politie en burgemeester). Tevens kan worden geleerd van bestaande calamiteitenprotocollen in het fysieke domein (rampenplannen).

Ook gemeenteraden bereiden zich voor op calamiteiten binnen het sociaal domein. Uit een inventarisatie in het land blijkt dat de meeste raadsleden hun rol bij calamiteiten bespreken met collega raadsleden of van plan zijn om dat te gaan doen. De wijze waarop gemeenteraden zich op calamiteiten voorbereiden, verschilt wel. Onderstaande praktijkvoorbeelden geven inzicht in enkele verschillende mogelijkheden die er zijn. Daarbij wordt geen kwalitatief onderscheid gemaakt tussen de mogelijkheden. De wijze waarop een gemeenteraad opereert en zich dus ook voorbereidt, is ook vaak erg lokaal en cultureel gebonden. Het is in ieder geval erg positief te noemen dat elke gemeenteraad op zijn manier zich voorbereidt op een mogelijke calamiteit.

¹ Calamiteitenprotocol instellingen zorg voor jeugd, de gemeenten in de provincie Utrecht en de gemeenten Weesp en Wijdemeren 01-12-2014: [<http://www.amersfoort.nl/sociaaldomein.html>].

Amersfoort

In Amersfoort heeft de gemeenteraad in januari onder begeleiding van een externe partij een zogenaamde systeemtest uitgevoerd. Hierbij waren ook de burgemeester, de betreffende wethouder en een vertegenwoordiging van de communicatieafdeling aanwezig.

Vanuit de gemeentelijke situation room werd een calamiteit in het sociaal domein gesimuleerd. Deze casus is tijdens de test steeds verder uitgebouwd met nieuwe informatie. Daardoor kregen de deelnemers inzicht in de verschillende informatiebronnen die er zijn, maar ook welke protocollen van kracht zijn. De raad kreeg daarmee te zien wat er in het geval van een calamiteit allemaal in werking treedt in de gemeentelijke organisatie. Hoe komt een melding binnen? Hoe wordt de verwijzindex toegepast? Welke partijen zijn betrokken en gaan onderzoek verrichten? En wat is de rol van het wijkteam? De gemeenteraad kreeg als het ware een kijkje in de ambtelijke keuken.

Verder is tijdens de training in Amersfoort ook de rol van de gemeenteraad besproken. Het is daarbij niet de bedoeling om een protocol voor de raad op te stellen. Wel zijn twee belangrijke tips meegegeven:

- Zorg dat je feiten kent en daarover geïnformeerd raakt;
- Beperk je bij een mediaoptreden en/of eventueel politiek debat ook tot die feitelijkheden.

Het uitvoeren van een simulatie is gezien de tips erg waardevol voor de gemeenteraad. Door te weten wat zich bij een calamiteit in de ambtelijke organisatie afspeelt, kan een individueel raadslid een betere afweging maken ten aanzien van zijn eigen rol. In een mediaoptreden kan bijvoorbeeld verwezen worden naar een onderzoek dat naar aanleiding van een calamiteit door de Inspectie Jeugdzorg wordt uitgevoerd.

Amstelveen

In de gemeente Amstelveen hebben raadsleden met elkaar het gesprek gevoerd aan de hand van de Handreiking Gedragscode raadslid & zorg². Deze handreiking is een aanvulling op de Handreiking Integriteit voor raadsleden.

Het onderdeel raadslid & zorg gaat in op dilemma's en afwegingen rond tien situaties die mogelijk in het sociaal domein voorkomen en waar raadsleden mee geconfronteerd kunnen worden. Per situatie is aangegeven welke waarden in het geding zijn en welke afwegingen van belang zijn voor de rol die je als raadslid hebt. Elke situatie is ook voorzien van een gouden tip. De intentie van de gemeente Amstelveen is om in de loop van de tijd situaties aan de handreiking toe te voegen: "Wij leren op basis van ervaringen."

Het voeren van het gesprek met collega raadsleden over mogelijke incidenten en calamiteiten in het sociaal domein is erg behulpzaam. Door situaties te herkennen en daarbij te weten welke afwegingen van belang zijn, worden raadsleden geholpen om hun rol adequaat en integer invullen. Twee belangrijke tips bij een van de situaties die als calamiteit kan worden aangemerkt (situatie 6: jongetje wurgt tweejarig zusje), zijn:

- Gedurende het onderzoek, totdat de toedracht duidelijk is, kondig je een mediastilte af;
- Toon bij een incident empathie, maar schiet niet in de regelreflex. Stel je oordeel uit.

² Handreiking Gedragscode raadslid & zorg Amstelveen. 2014.

[<http://praktijkvoorbeelden.vng.nl/databank/sociaal-domein/werkwijze-gemeenteraden-decentralisaties/handreiking-gedragscode-raadslid-zorg-amstelveen.aspx>].

Goes

De gemeenteraad van Goes heeft een Werkgroep Sociaal Domein ingesteld. In de Werkgroep zijn per fractie twee raadsleden vertegenwoordigd. Daarmee zijn 16 van de 25 raadsleden lid van de Werkgroep, die wordt voorgezeten door de griffier. Ook de twee portefeuillehouders vanuit het college en betreffende ambtelijke coördinatoren zijn aanwezig bij de Werkgroep.

De voorzitter van de Werkgroep, Hans Scherpenzeel, geeft aan dat het omgaan met calamiteiten op de agenda staat van de eerstvolgende bijeenkomst. Daarbij wordt ook de *Gedragcode raadslid & zorg* uit Amstelveen besproken, eventueel aangevuld met extra mogelijke calamiteiten. Via het bespreken van casussen wordt meer nadruk gelegd op het gedrag dan op de kennis van raadsleden. Net zoals in Amstelveen kan het bespreken van de Gedragcode leiden tot een uitbreiding van de Gedragcode Integriteit in Goes.

Een andere mogelijkheid die de Werkgroep wordt voorgelegd is om een protocol dan wel gedragsvoorschriften voor de raadsleden op te stellen die in het geval van een calamiteit gehanteerd kan worden. Daarbij is aangegeven dat het opstellen van een dergelijk protocol alleen gebeurt op basis van vrijwilligheid en niet mag leiden tot een beperking van de politieke bewegingsvrijheid van de raadsleden in Goes.

Het college van burgemeester en wethouders van Goes hanteert een collegeprotocol bij calamiteiten. Dit protocol is met name procedureel van aard en gericht op de informatievoorziening vanuit het college richting de buitenwereld. Volgens de raadsgriffier kan deze informatievoorziening nog meer gericht worden op de gemeenteraad. De vindplaatsen van informatie zijn in het geval van calamiteiten belangrijk voor raadsleden.

De tip die vanuit Goes in het geval van een calamiteit aan raadsleden wordt meegegeven:

- Dubbelcheck je eerste reactie op datgene wat gebeurt is;
- Weet naar welke informatiebron en/of organisatie je kan doorverwijzen (optie: praktisch verwijskaartjes voor raadsleden).

Almelo

In Almelo is een raads werkgroep ingesteld om de gemeenteraad te positioneren in zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende en toezichhoudende rol. Raadsleden, vertegenwoordigers van de raadsgriffie en de ambtelijke organisatie nemen deel aan de raads werkgroep, de zogenaamde raads werkgroep Transitie Sociaal Domein en Systeeminnovatie sociale agenda. Het college is niet vertegenwoordigd.

Begin februari is binnen de veiligheidsdriehoek; OM, politie, burgemeester (en verantwoordelijke ambtenaren) een workshop verzorgd over incidenten in het sociaal domein. Deelnemers kregen inzicht in wat er allemaal in werking treedt bij een incident, bijvoorbeeld op het gebied van communicatie. Vanuit de Raads werkgroep heeft de voorzitter, raadslid Marike van Doorn, ook deelgenomen aan de workshop.

In de raads werkgroep en in een politiek beraad is onder meer gesproken over incidenten en calamiteiten en de rol van de media. In het kader van incidenten en calamiteiten is een tweetal tips aan de raadsleden meegegeven:

- Voorkom de regelreflex, grijp pas in bij structurele fouten
- Stel je terughoudend op gedurende de looptijd van onderzoeken naar de toedracht

Culemborg

In de gemeente Culemborg komt de Werkgroep Sociaal Domein elke maand een uur, voorafgaand aan de raadsvergadering bijeen. In de werkgroep zijn het college, de ambtelijke organisatie en alle fracties vertegenwoordigd. Alle deelnemers mogen onderwerpen agenderen en bespreekbaar maken. De bijeenkomsten hebben een informeel karakter en worden niet genotuleerd.

Februari jongstleden stond de Werkgroep geheel in het teken van calamiteiten in het sociaal domein. Daarbij is onder andere ingegaan op de vraag; wat is een calamiteit? Wat namelijk voor een raadslid een calamiteit is, kan voor een jeugdzorgmedewerker “core business” zijn. Ook is er een onderscheid te maken tussen de calamiteit op zich en het maatschappelijk effect van de calamiteit.

Daarnaast zijn ook de relevante calamiteitenprotocollen besproken en is de werkgroep uiteen gegaan om casussen te bespreken. Dankzij het met elkaar spreken over wat in een bepaalde situatie gewenst of nodig is, wordt iedereen bewuster van zijn of haar eigen rol. Als het gaat om de rol van de gemeenteraad bij een calamiteit zijn een aantal aanbevelingen benoemd:

- Zorg dat je goed geïnformeerd bent. In Culemborg is afgesproken dat het college de gemeenteraad per mail op de hoogte stelt van feitelijke situatie rondom een calamiteit
- Verwijs door als je niet goed geïnformeerd bent en weet ook naar wie je kan verwijzen
- Roep niet te vroeg op tot verantwoording, maar wacht (eerste) onderzoeksresultaten af.

De workshop calamiteiten is ambtelijk voorbereid en uitgevoerd. Medewerkers op het gebied van communicatie, beleid en veiligheid hebben daarbij samengewerkt met de griffie en de gemeenteraad. *“Een positief neveneffect daarvan is dat men elkaar beter leert kennen en dat biedt een basis voor vertrouwen in elkaars professionaliteit ten tijde van calamiteiten”*, aldus raadsgriffier Patrick Peters.

6. Conclusies en aanbevelingen

6A. *Conclusies met betrekking tot de voorbereiding van bestuurlijke actoren*

Vanuit de gemeentelijke inventarisatie die voor dit rapport is gemaakt, kan een aantal voorzichtige conclusies worden getrokken met betrekking tot de voorbereiding van bestuurlijke actoren als het gaat om calamiteiten in het sociaal domein:

- De meeste burgemeesters en wethouders hebben zich samen met de ambtelijke organisatie voorbereid op een calamiteit binnen het sociaal domein. Er zijn casussimulaties uitgevoerd en nieuwe protocollen opgesteld, bijvoorbeeld voor zorginstellingen (extern) maar ook over de informatievoorziening (intern). Het verdient bijvoorbeeld aanbeveling om een protocol alarmering en informering op te stellen. Tegelijkertijd wordt gebruik gemaakt van de ervaring rondom calamiteiten die al in huis is, bijvoorbeeld vanuit de veiligheidsdriehoek.
- Ook gemeenteraden bereiden zich voor op calamiteiten binnen het sociaal domein of zijn van plan om dat te gaan doen. De wijze waarop gemeenteraden zich op calamiteiten voorbereiden, verschilt wel. De meeste raadsleden bespreken (in de werkgroep sociaal domein) hun rol bij calamiteiten met collega raadsleden. Daarbij kan de Gedragscode raadslid & zorg uit Amstelveen behulpzaam zijn. Daarnaast heeft een aantal gemeenteraden (via een workshop) deelgenomen aan een casussimulatie om een beeld te krijgen van wat ambtelijk in werking treedt op het moment dat zich een calamiteit voordoet.

6B. *Aanbeveling aan college van B en W en de gemeenteraad hoe om te gaan met een calamiteit in het sociale domein*

Ten aanzien van het college en de gemeenteraad is, mede vanuit de ervaringen in het land, een aantal aanbevelingen op te tekenen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt in de voorbereiding op calamiteiten en het moment dat een calamiteit daadwerkelijk plaatsvindt.

Vorbereiding college van B en W:

- Stel in overleg met betrokken zorgpartijen een calamiteitenprotocol op. Ga daarbij in op de verantwoordelijkheden van verschillende organisaties, het calamiteitenoverleg (deelnemers en doel), maar ook het delen van informatie (onderling en naar buiten toe);
- Maak in de voorbereiding gebruik van de ervaring rondom calamiteiten binnen de veiligheidsdriehoek en het fysieke domein (rampenplan);
- Neem de gemeenteraad mee in de voorbereiding op calamiteiten. Laat als college zien wat je doet en geef de gemeenteraad ook inzage in de ambtelijke mechanismen die bij een calamiteit in werking treden, bijvoorbeeld via een casussimulatie voor de raad;
- Denk na over de informatievoorziening aan de gemeenteraad in het geval van een calamiteit. Probeer te voorkomen dat raadsleden belangrijke informatie uit de media moeten vernemen.

Vorbereiding gemeenteraad

- Agendeer het thema (*omgaan met*) calamiteiten in de Werkgroep Sociaal Domein of anders in het fractievoorzittersoverleg;
- Bespreek met elkaar wat de rol van de gemeenteraad(sleden) is bij een calamiteit. Met behulp van concrete casussen wordt inzichtelijk welke afwegingen van belang zijn bij een calamiteit. Daarbij kan de Gedragscode raadslid & zorg uit Amstelveen behulpzaam zijn;

- Organiseer in overleg met het college een casussimulatie om een beeld te krijgen van wat ambtelijk in werking treedt op het moment dat zich een calamiteit voordoet;
- Ga in samenspraak met het college na welke informatiebronnen ten tijde van een calamiteit relevant zijn voor de gemeenteraad;
NB: ook in het algemeen is het nuttig om te weten naar welke informatiebronnen en/of organisaties raadsleden kunnen verwijzen bij incidenten en calamiteiten.

Naast de aanbevelingen ten aanzien van de voorbereiding zijn er ook aanbevelingen voor college en gemeenteraad ten aanzien van het moment dat een calamiteit zich daadwerkelijk voordoet. De onderstaande gedragsgerichte aanbevelingen ten tijde van een calamiteit gelden zowel voor college- als raadsleden:

- Zorg dat je feiten kent en daarover geïnformeerd raakt;
- Beperk je bij een mediaoptreden en/of eventueel politiek debat ook tot die feitelijkheden;
- Stel je terughoudend op gedurende de looptijd van onderzoeken naar de toedracht;
- Toon bij een incident empathie, maar oordeel niet te snel;
- Voorkom de regelreflex en grijp pas in als sprake is van structurele fouten;
- Houd met inachtneming van de privacy van betrokkenen de informatieachterstand van de gemeenteraad ten opzichte van het college zo klein mogelijk.

6C. Aanbevelingen voor nader onderzoek naar de rol van de gemeenteraad met betrekking tot een calamiteit in het sociale domein

Ten behoeve van een mogelijk vervolgonderzoek de volgende twee aanbevelingen:

1. Het voorliggende rapport is kwalitatief en gebaseerd op een kleine inventarisatie en selectie van respondenten. Bij vervolgonderzoek is het doen van kwantitatief onderzoek het overwegen waard. Bijvoorbeeld via het uitzetten van een online vragenlijst voor griffiers kan in kaart worden gebracht hoe gemeenteraden zich voorbereiden op calamiteiten. Het doen van uitspraken over alle gemeenteraden is daarmee meer gerechtvaardigd.
2. Het aantal calamiteiten in gemeenten zal gedurende het jaar 2015 verder toenemen, zo is het algemene vermoeden. Het kwalitatief onderzoeken van de rol van gemeenteraden in gemeenten waar zich een calamiteit heeft afgespeeld is aan te bevelen. Mogelijke onderzoeksvragen daarbij zijn: heeft de voorbereiding van de gemeenteraad een negatieve/positieve invloed gehad? Hoe beoordeelt men de informatievoorziening vanuit college aan de raad? Wat zou de gemeenteraad anders doen bij een volgende calamiteit?

